

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

In memoriam : A. M. Tallgren : 8. 2. 1885-12. 4. 1945
Nerman, Birger
Fornvännen 1945(40), s. 314-316 : ill.
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1945_314
Ingår i: samla.raa.se

IN MEMORIAM

A. M. TALLGREN

8. 2. 1885 — 12. 4. 1945.

Med den finländske professorn Aarne Michael Tallgren bortgick en av den arkeologiska vetenskapens internationellt mest kända representanter, en av de mycket få, som behärskade fornforskningens väldiga domäner i nästan hela deras vidd.

Tallgren började mycket ung sin vetenskapliga produktion, och omfånget av hans verk blev med tiden häpnadsväckande stort. Men hans produktion var icke endast till omfånget väldig, den var även i flera avseenden banbrytande.

Tallgrens främsta specialitet var Öst-Europas och norra Asiens forntid, och särskilt på dessa områdens bronsålder var han utan gensägelse samtidens största auktoritet. Redan i sin doktorsavhandling 1911 »Die Kupfer- und Bronzezeit in Nord- und Ostrussland I: Die Kupfer- und Bronzezeit in Nordwestrussland, Die ältere Metallzeit in Ostrussland» — vid dess framträdande ej tillbörligt uppskattad — tog han upp till behandling viktiga grupper av Öst-Europas äldre metalltider, vilka grupper tidigare mycket litet beaktats. Doktorsavhandlingen är ur svensk synpunkt av särskilt intresse därigenom, att Tallgren i den kunde framdraga ett antal vid och hitom Stora Volgakröken i östra Ryssland anträffade föremål av mellansvensk typ, föremål, som han senare

velat tyda som minnen av en svensk bosättning där omkring år 1000 f. Kr. I en lång rad avhandlingar och uppsatser fortsatte han under årens lopp att klarlägga Öst-Europas och norra Asiens svåröverskådliga och oenhetliga äldre metallkulturer. Bland dessa må nämnas den 1919 som del II av ovannämnda publikation utkomna »L'époque dite d'Ananino dans la Russie orientale», där ifrågakommande märkliga, till övergången mellan brons- och järnåldern (mitten av det sista årtusendet f. Kr.) hörande östryska kultur, från vilken föremål exporterats ända till Finland, Balticum och Sverige, för första gången ingående analyserades och insattes i sitt kulturhistoriska sammanhang.

Men även rörande materialet ifrån andra tider i östra Europa och norra Asien har Tallgren publicerat viktiga undersökningar, bl. a. om yngre järnålderskulturerna i norra Ryssland.

För att tillgodose forskningen om dessa områdens arkeologi skapade Tallgren tidskriften »Eurasia septentrionalis antiqua», vilken blev det samlande internationella organet inom sitt forskningsfält. I de ståtliga 12 volymer, som han under åren 1926—1938 utgav av tidskriften, medarbetade forskare från alla kulturländer. Men det är betecknande för Tallgrens oerhörda vetenskapliga skaparkraft, att han stundom helt eller nästan helt själv kunde fylla en årgång.

Det säger sig självt, att Tallgren även kom att lämna mycket viktiga bidrag till utforskningen av sitt hemlands forntid. Som tjänsteman vid Finlands Nationalmuseum — han blev amanuens där 1906 — och senare, från 1923, som den förste professorn i Finland och de nordiska ländernas arkeologi vid Helsingfors universitet (där han sedan 1919 varit docent) kom han att upptaga olika sidor av Finlands forntid till behandling, liksom han kom att utföra många undersökningar i fältet. Här må blott erinras om, att Tallgren författade del I, Forntiden (1931), i den stora finskspråkiga »Suomen historia». Innan han utnämndes till professor i Helsingfors, hade han i tre år, 1920—23, varit den förste professorn i estnisk och nordisk arkeologi vid det som estnisk högskola återupprättade universitetet i Dorpat, och som sådan gav han den första moderna vetenskapliga översikten över Estlands forntid (»Zur Archäologie Eestis» I, II, 1922, 1925, i Dorpatuniversitetets Acta et Commentationes).

Det var naturligt, att Tallgren kom att bekläda flera ledande poster inom sitt hemlands kulturella liv. Det kan nämnas, att han varit ordförande i Finska Vetenskapsakademien och i Finska Fornminnesföreningen.

Med Sverige hade Tallgren livliga förbindelser. Så var han utländsk ledamot av Vitterhets Akademien och hedersledamot av Svenska Fornminnesföreningen. Vid åtskilliga tillfällen höll Tallgren i vårt land högt skattade föreläsningar om sina forskningar.

Aarne Michael Tallgren tillhörde en känd syskonkréts, av vilken en äldre broder, Oiva, även bortgången, var professor i sydromansk

filologi vid Helsingfors universitet och en syster, författarinnan Anna Maria, är änka efter ärkebiskop Kaila.

A. M. Tallgren var icke endast en betydande vetenskapsman, han var även som människa av sällsynt förnämlig halt. Denne forskare, som älskade stora linjer och djärva uppslag, var som person den mest försynte och tillbakadragne, som man kunde tänka sig. I alla avseenden generös mot andra, hade han för egen del inga anspråk. Hans livsföring var asketisk, och för honom var arbetet allt. Det lider intet tvivel, att han slet ut sig i ett övermått av ansträngningar. För denne sällsynt rättrådige man, som djupare än de flesta hade sin förankring i Västerlandets humana demokratiska världsåskådning, blev det andra världskriget och icke minst de olyckor, som under detta drabbade hans eget fädernesland och hans många vänner och elever i Balticum, en fruktansvärd upplevelse, som bidrog till att bryta ned honom.

Aarne Michael Tallgren var varmt avhållen och aktad av alla. Hans lärjungar avgudade honom — den som skriver dessa rader har som hans efterträdare i Dorpat sett vackra bevis härpå — och det med rätta. Ty han var en stor vetenskapsman och en ädel människa.

Birger Nerman.